



СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Національна академія Служби безпеки України

вул. Трутенка, 22, м. Київ, 03022, тел./факс (044)257-30-35
academy.ssu.gov.ua, e-mail: academy@ssu.gov.ua Код ЄДРПОУ 20001823

№ 29/н 11680

На № _____ від _____

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, провідного наукового співробітника науково-дослідної лабораторії навчально-наукового центру мовної підготовки Національної академії Служби безпеки України Зварич Ірини Миколаївни на дисертаційне дослідження **Калініної Олени Геннадіївни на тему: «Система управління якістю освіти у вищих навчальних закладах США»** подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою

Система управління якістю освіти – динамічний і тривалий процес, який з часу отримання Україною незалежності став предметом посиленої уваги. Основні причини такої уваги полягають в тому, що Україна обрала стратегічний курс на інтеграцію у європейський та світовий політико-економічний простір.

Виникли принципові відмінності в управлінні якістю освіти у вищих навчальних закладах України, до того ж виявилась і критеріальна несумісність застосування системи управління якістю освіти щодо надання навчальних послуг в Україні та за кордоном, зокрема у США. Вирішення проблеми запровадження системи управління якістю освіти, зокрема надання навчальних послуг, пов'язане з проблемою реформування освіти, що повністю знаходиться в компетенції державних органів влади, а питання модернізації управління якістю освіти – компетенція і завдання самих закладів вищої освіти.

Необхідність реформування вищої освіти та потреба в радикальній модернізації вищих навчальних закладів висувують перед суспільством і державою вимогу забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, які значною мірою залежать від організації управління системою освіти, зокрема вибору стратегій управління, функцій, своєчасних рішень тощо.

Реформування вищої освіти, що відбувається упродовж останнього десятиліття в Україні, у більшу міру стосується організаційних та структурних аспектів діяльності. Однак більш складними і суперечливими залишаються питання автономізації, демократизації, інтернаціоналізації, відкритості і конкурентності. Згідно з «Законом України про освіту» в основу змін культури щодо реорганізації вищих навчальних закладів покладено управління якістю їхньої діяльності.

Поняття управління якістю освіти є складним, багатогранним, універсальним і використовується в різних сферах суспільної, виробничої, наукової діяльності. Оскільки теорія і практика управління якістю освіти в Україні перебуває на стадії розвитку, тому на часі дослідження з системи управління якістю освіти.

Найбільш цікавим, на нашу думку, є показники якості освіти та принципи управління якістю вищої освіти США, оскільки система оцінки якості вищої освіти є підсистемою управління якістю. Рівень якості підготовки фахівців у певну міру висвітлює управління якістю освіти у вищому навчальному закладі. Нагадаємо, що 7 з 10 та 15 з 20 кращих вищих навчальних закладів світу 2014 року за версією газети «Times» – це університети США.

У контексті наведених вище міркувань вважаємо тему дослідження Олени Геннадіївни Калініної цілком актуальною.

Цінність дисертаційного дослідження зумовлена тим, що в роботі *вперше у вітчизняній педагогіці* зроблено комплексне дослідження системи управління якістю вищої освіти США, визначено подібне і відмінне в організації управління якістю вищої освіти в США і Україні (стосовно таких ознак, як ступінь автономії університетів, характер акредитації, рівень взаємодії ВНЗ з ринком праці, орієнтація внутрішніх систем якістю, ступінь відкритості інформації щодо результатів діяльності ВНЗ), встановлено можливість впровадження ідей американського досвіду у вітчизняну педагогічну практику. Однак, зрозуміло, що штучне і механічне запозичення та копіювання зарубіжного досвіду не принесе бажаного результату, але його адаптація до

загальнокультурних, соціально-економічних та інституційних умов України, з урахуванням традицій та досягнень у діяльності вітчизняних вищих навчальних закладів, сприятиме поліпшенню розвитку системи управління якістю вищої освіти відповідно до сучасних векторів розвитку освіти в Україні і світі.

Пошукачкою приділено багато уваги конкретизації наукового апарату дослідження. Введено у науковий обіг невідомі та маловідомі для фахівців відповідної галузі знань джерела з проблеми дослідження.

Відповідно до теми дисертації Олена Геннадіївна Калініна сформулювала її науковий апарат. Теоретичні основи дослідження свідчать про опрацювання фундаментальних досліджень з проблеми становлення і розвитку вищої освіти США, якості вищої освіти, управління якістю освіти. У роботі застосовано адекватні завданням методологічні підходи, а саме історико-хронологічний, системний, процесний.

Джерельна база рецензованої дисертаційної роботи в цілому відповідає вимогам до порівняльно-педагогічного дослідження: майже дві третини використаної літератури – оригінальні першоджерела мовою країни, система освіти якої стала об'єктом дослідження. Використання джерел у науковому дослідженні вказує на обізнаність автора з нормативними засадами розвитку вищої освіти у США, науковою та методичною літературою з проблеми дослідження.

Незаперечним є практичне значення матеріалів наукового дослідження, які можуть бути використані у процесі модернізації методичних засад управління якістю освіти у вищих навчальних закладах України.

Результати дисертаційної роботи отримали апробацію на 4 міжнародних конференціях. Матеріали дослідження опубліковано в 9 працях, серед яких 5 статей – у фахових наукових виданнях, 4 – у збірниках матеріалів конференцій.

У додатках до наукової роботи містяться матеріали, що мають практичне значення та слугують доповненню й уточненню змісту основної частини дослідження.

Зміст автореферату і наукових публікацій автора відображають основні положення і висновки, викладені в тексті дисертації.

Найбільший інтерес викликали такі аспекти рецензованої роботи:

1. Варто відзначити еволюцію підходів до визначення якості вищої освіти, а саме: репутаційний, ресурсний, результативний, соціальний, процесуальний, динамічний, критерій доданої вартості. Дослідницею охарактеризовано їхню сутність і виокремлено періоди, оскільки на визначення поняття «якість вищої освіти» впливають нові пріоритети в сфері вищої освіти, варіативність форм одержання вищої освіти, диверсифікація навчальних закладів (с. 47-48).

2. Заслужують на увагу сучасні підходи до управління якістю вищої освіти в США: системний, процесний, синергетичний, ситуаційний, компетентнісний, комплексний. Калініна Олена Геннадіївна доводить, що в управлінні якістю освітніх організацій має значний вплив філософія загального управління якістю, що дозволяє системно й цілісно охоплювати управління якістю всі сторони діяльності, тому комплексний підхід набуває особливого значення, основним завданням якого є: участь усього персоналу організації у вирішенні проблем якості.

3. Цікавим є те, що авторка визначила низку показників ефективності, які використовуються в процесі оцінювання вищої освіти США. До них віднесено: критерії відбору студентів, статистику зарахування молоді до університетів, якість освітнього процесу, статистику прогресу та успішного закінчення вищого навчального закладу студентами, критерії рівного доступу/соціокультурного різноманіття, професорсько-викладацький склад, фінансові показники, зокрема показники ефективного використання ресурсів, суспільна діяльність і економічний розвиток. Зазначені показники вказують, що питання доступу до вищої освіти, рівності, результативної діяльності вищих навчальних закладів та фінансування є першочерговими в оцінюванні якості вищої освіти США (с. 121-123).

4. Позитивно оцінюємо виокремлення автором спільних акредитаційних критеріїв трьох комісій визнаних регіональними органами з акредитації США, зокрема Комісією з вищої освіти Асоціації коледжів і шкіл північної та центральної частини США (Higher Learning Commission), Комісією коледжів і університетів північно-західної частини США (Northwest Commission on Colleges and Universities), Комісією з вищої освіти центральних штатів (Middle States Commission on Higher Education). До них пошукачка відносить місію та цілі або очікування вищого навчального закладу, планування та розподіл ресурсів, цілісність, інституційні ресурси, керівництво та управління, оцінювання професійного рівня якості викладацького складу, студенти (набір, успішність та освітні потреби), оцінювання та удосконалення (с. 126-128).

5. Достатню увагу приділяє авторка виокремленню процедур управління якістю освіти, які використовуються американськими університетами, зокрема самооцінювання, стратегічне планування, моніторинг, вдосконалення якості вищої освіти. Саме процедура вдосконалення якості вищої освіти посідає одну із провідних позицій в управлінні американськими вищими навчальними закладами, тому цілком логічно вона наводить і приклади найпоширеніших стратегій удосконалення якості вищої освіти в США (с. 136).

6. Становить інтерес можливість використання американського досвіду в управлінні якістю вищої освіти в Україні. Дисертантка порівнює основні принципи, процедури, показники управління якістю вищої освіти у США і Україні, визначає потенційні можливості використання американського досвіду у вітчизняній практиці і рекомендує можливі напрями реформування системи управління якістю вищої освіти в Україні на рівні держави та вищого навчального закладу (с. 189).

7. Нарешті, достатню увагу приділяє авторка аналізу сучасного стану управління якістю освіти в університетах США, бо відсутність національної системи вищої освіти та численна кількість ВНЗ унеможливорює створення єдиної централізованої системи забезпечення якості, тому кожен штат відповідає за фінансування та управління державними освітніми установами.

Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення рецензованого дослідження, вважаємо за необхідне висловити зауваження та побажання щодо його можливого удосконалення.

1. Цінність освітніх перетворень щодо підвищення якості вищої освіти залежить від ефективності управління, тому для управління якістю освіти важливо формувати систему управління, яка б реалізувала специфічні для управління якістю функції управління, які взаємопов'язані і поетапно змінюють одна одну, створюючи єдиний управлінський цикл, оскільки недооцінка будь-якого з функціональних елементів призводить до зміни всього процесу управління і зниження результатів досягнення. Сподіваємось, що у подальшій науковій роботі над проблемою дослідження Олена Геннадіївна Калініна глибше розкриє функції управління якістю освіти.

2. У системі управління якістю вищої освіти важливу роль відіграють методи управління, спрямованих на досягнення цілей сфери якості, а також визначають політику і відповідальність цієї сфери. Вважаємо, що й методи управління якістю освіти у вищих навчальних закладах будуть висвітлені автором у подальшій науковій діяльності.

3. У дисертаціях з компаративісти варто пропонувати «Перелік умовних позначень», зазначаючи певне скорочення та його повну назву мовою оригіналу разом з інтерпретацією українською мовою, що значно полегшить розуміння змісту дисертації для пошукачів, які поглиблюватимуть тему наукового дослідження.

4. Прізвища зарубіжних дослідників слід було б зазначати не лише українською мовою, але подавати їх і мовою оригіналу, щоб краще розпізнати науковця. Бажано дотримуватись алфавітного порядку використання прізвищ учених у авторефераті та тексті дисертації, як вітчизняних дослідників, так і зарубіжних, вказавши відповідний номер у науковому дослідженні зі списку використаних джерел, зберігаючи культуру посилання на дослідників, а тих науковців, яких немає у списку використаних джерел не варто зазначати у тексті, як а авторефераті, так і дисертації, (зокрема на с. 12, 16, А. Суббетто).

5. У дисертаційній роботі зустрічаються неточності щодо посилання на науковців з теми наукового дослідження, зокрема цитату У. Кейрі на с. 70 взято в лапки і двічі зазначено джерело [265, с. 32], однак за цим номер у списку використаної літератури – Р. Увітні (Whitney R. W.).

У цілому вважаємо, що зазначені зауваження та побажання дозволять дати позитивну оцінку дисертаційної роботи Калініної Олени Геннадіївни «Система управління якістю освіти у вищих навчальних закладах США», оскільки є самостійним науковим дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати в галузі управління освітою. Дисертаційне дослідження за актуальністю, змістом, науковою новизною, практичним значенням, якістю оформлення та повнотою викладу відповідає пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №567, а його автор, Калініна Олена Геннадіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
навчально-наукового центру
мовної підготовки Національної академії
Служби безпеки України



І.М. Зварич

Підпис Зварич у [signature]

В. о. урядового секретаря
в. ю. н., е. н. с.



Ю. Рого